

Олена Гладка

ФОРМУВАННЯ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ СТУДЕНТІВ НА ОСНОВІ ПРОЕКТНОЇ МЕТОДИКИ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

У статті розглянуто особливості формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови; конкретизовано поняття «проектна методика навчання іноземної мови»; виокремлено етапи його реалізації; визначено основні принципи роботи над проектом.

Ключові слова: комунікативна компетенція, проектна методика навчання, студент.

Сучасні вимоги до професійної підготовки майбутніх учителів іноземної мови визначаються низкою нормативних документів, серед яких чільне місце займають Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти. Згідно вищезазначеного документа, рівень володіння С2, визначений для випускників вищих мовних навчальних закладів, передбачає володіння стратегіями активізації загальної та комунікативної компетенцій з метою здійснення видів діяльності та процесів, включених у продукцію та рецепцію текстів, та для побудови мовлення на певні теми, що дозволяє їм виконувати завдання, які постають перед ними в даних умовах і рамках ситуацій, що виникають в різних ситуаціях соціального життя [1].

Великі можливості для реалізації даної мети має проектна методика навчання (Project method).

Поняття комунікативної компетенції у педагогіці і методиці навчання іноземних мов не нове і досліджувалось як зарубіжними, так і вітчизняними вченими (Л. Біркун, Л. Брахман, С. Брумфіт, О. Волобуєва, Р. Джонсон, Г. Китайгородська, С. Козак, С. Мельник, Е. Пассов, С. Савіньон, М. Свейн, Д. Хаймс, Д. Шейлз).

На сучасному етапі розвитку методики вітчизняними та зарубіжними дослідниками доведено можливості, потенціал та переваги методу проекту як засобу навчання та виховання (О. Бігич, М. Бухаркіна, О. Барменкова, Н. Вайдал, І. Зимня, В. Кілпатрик, В. Копилова, Н. Коряковцева, Н. Пахомова, Т. Покасаєва, Е. Полат, Р. Рибе, Т. Сахарова, Д. Фрайд-Бут, С. Хайнц, Т. Хатчінсон, В. Царькова та ін.).

Метою статті є дослідити особливості формування комунікативної компетенції студентів на основі проектної методики навчання іноземної мови; конкретизувати поняття «проектна методика навчання іноземної мови»; виокремити етапи його реалізації; визначити основні принципи

роботи над проектом, дотримання яких сприяє успішному формуванню комунікативної компетенції студентів на заняттях з іноземної мови.

В основі проектної методики навчання лежить принцип «навчання через діяння», започаткований Дж. Дьюї, В. Кілпатріком та Е. Торндайком у США у XIX столітті. Згідно цього принципу студент, працюючи над проектом, включається в активний дослідницький процес: формулює гіпотезу, збирає та аналізує інформацію, знаходить варіанти вирішення проблеми, робить висновки. Одночасно розвиваються проблемно-критичне мислення, навички орієнтування у потоці інформації, самоконтроль, формуються комунікативна, лінгвістична, соціокультурна та професійна компетенції.

На сучасному етапі проектну методику навчання розглядають як систему навчально-пізнавальних прийомів, які застосовують для вирішення конкретного завдання: практичного, теоретичного пізнання навколишнього середовища та освоєння дійсності [3].

Стосовно занять з іноземної мови, проект – це спеціально організований викладачем комплекс дій, що передбачає самостійну творчу іншомовну діяльність учнів з розв'язання певної проблеми і завершується створенням творчого продукту.

Проектна методика характеризується високою комунікативністю й припускає вираження студентами своїх власних думок, почуттів, активне їх включення в реальну діяльність, прийняття особистої відповідальності за просування в навчанні.

Головними цілями введення у навчальний процес методу проектів є: показати вміння окремого студента або групи студентів використовувати отриманий у процесі навчання дослідницький досвід; реалізувати свій інтерес до предмету дослідження, примножити знання про нього; продемонструвати рівень володіння іноземною мовою; піднятися на вищий щабель освіченості, розвитку, соціальної зрілості [5].

У зарубіжній методиці існує два способи навчання іноземних мов за допомогою проектів – лінійний спосіб Кальвіна Вудварда та інтегративний спосіб Чарльза Річардса. Перший передбачає попередній розвиток мовленнєвих навичок й умінь; другий базується на формуванні мовленнєвих навичок та умінь під час роботи над проектом. Великі можливості для формування комунікативної іншомовної компетенції студентів представляє саме інтегративний спосіб Ч. Річардса.

У залежності від цілей та форм проведення виділяють: дослідницькі, творчі, рольові, ігрові, інформаційні та практико-орієнтовані проекти.

1. Дослідницькі проекти потребують добре обміркованої структури, визначеної мети, актуальності предмета дослідження, соціальної значущості, застосування як практичних, так і теоретичних методів пізнання. Тобто це діяльність студентів по розв'язуванню творчої, дослідницької проблеми.

2. Інформаційні проекти спрямовані на збирання даних відповідно до запропонованої теми та ознайомлення учасників і слухачів проекту з цією інформацією, її аналіз, синтез та узагальнення фактів.

3. Творчі проекти не мають спланованої структури або обмежень, але підпорядковуються заздалегідь запланованій меті дослідження. Учасники групи узгоджують форму представлення роботи – журнал, колаж тощо.

4. Метод телекомунікаційних проектів базується на комп'ютерній телекомунікації. Такі проекти завжди є міжпредметними. Однак, у телекомунікаційному дослідженні, здійснюється більш глибока інтеграція знання: залучаються не тільки предметні, але й національно-культурні знання, які виступають не як мета, а як спосіб розвитку особистості [6].

За кількістю учасників проекти поділяються на:

- індивідуальні – виконується самостійно одним студентом;
- особові – реалізується двома дослідниками, які знаходяться у різних навчальних закладах;
- парні – між парами студентів;
- групові – між групами, в яких три і більше учасників.

За тривалістю проведення готові проекти можуть бути:

- короткотермінові – найчастіше займають 1–2 пари;
- середньої тривалості – протікають від тижня до місяця;
- довготермінові – тривають від місяця до кількох місяців [2].

Метод проектів повинен бути орієнтованим на самостійну роботу студентів: індивідуальну, парну або групову. Головним завданням проекту має стати пошук реального вирішення вузькоспеціалізованого питання, а не обговорення загальних тенденцій. Вихідним продуктом виконаної роботи завжди мають бути підготовлені студентами публічні презентації проектів. Важливим у підготовці є список сайтів, книг, журналів, які були б опорою для дослідників у роботі над проектом.

Робота над проектом має не хаотичний, а логічний поетапний характер.

I. Початковий (підготовчий) етап – розробка основних ідей, формулювання мети й завдання проекту, обґрунтування актуальності проблеми, формулювання гіпотези, матеріально-технічне забезпечення проекту.

II. Організаційно-установчий етап – формування команди, розподіл обов'язків та завдань, визначення форм презентації майбутнього продукту, корекція з боку керівника проекту.

III. Пошуковий етап – дослідження проблеми та збір інформації, інтегрування отриманих даних з врахуванням мети, контроль й корекція проміжних результатів в співвідношенні з початковою метою.

IV. Заключний етап – проведення презентації (захист проекту), оцінка і підбиття підсумків, обговорення результатів проекту (рефлексія).

У процесі підготовки майбутнього проекту, викладач повинен дотримуватись основних принципів:

- представляти студентам значущу у творчому та дослідницькому планах проблему;
- ставити запитання, які спонукають до більш глибоко дослідження;
- вимагати практичного представлення студентами результатів своєї роботи у вигляді публікацій, постерів, альманахів тощо;
- застосовувати комп'ютерні технології;
- регулювати роботу студентів у творчих групах, надаючи при цьому свободу власного вибору.

Теми проектів мають враховувати сучасне становище внутрішньої та зовнішньої культурно-політичної ситуації в країні, уподобання студентів. Головним є те, щоб проект зміг поглибити знання, підкріпити інтерес студентів до предмету, мотивувати їх до спілкування іноземною мовою, надати їм можливість відчувати власні сили у висловленні думок як у діалогічній, так і у монологічній формі.

У залежності від курсу та вимог навчальної програми можна рекомендувати такі теми проектів для студентів: «What will New York Become?», «The HIV Virus – Found or Lost?», «How do People Fight Laziness in the USA and Ukraine?», «The History of Social Networking», «The Differences between American and British English».

Викладачу необхідно звертати особливу увагу на процес оцінювання студентських робіт. На останніх етапах проектування і студент, і педагог аналізують та оцінюють результати діяльності. Дуже часто припускається помилка, коли беруть до уваги тільки кінцевий продукт. Але процес оцінювання та рефлексії повинен мати на меті характеристику цілісного процесу підготовки проекту та його фінальної презентації. Навіть невдала презентація має позитивні наслідки: розширення вокабуляру з іноземної мови, практика монологічного та діалогічного мовлення, розвиток умінь співпраці при роботі у групі та досвід використання власних знань у реальному світі проблем. Оцінювання викладача впливає на формування студентів як особистостей, їх самооцінку, бажання подальшого навчання, а також загальну думку про поняття справедливості, чесності, рівності тощо. Саме тому під час упровадження методу проектів необхідним є занотовування стислих резюме результатів спостереження за студентами, адже це дозволяє бути об'єктивним під час виставлення оцінок, мотивуючи студентів до подальшого навчання та саморозвитку. Доречним є оцінювання за конкретними вимогами, критеріями, шкалами, наприклад:

- кінцевий продукт проекту;
- якість продукту проекту;
- якість презентації;
- внесок в роботу над проектом кожного студента;

- уміння взаємодії в групі;
- складність інформації.

Таким чином, на заняттях з іноземної мови викладач має сприймати проектну методику не як односкладний спосіб навчання, а як комплексний метод з чисельними рекомендаціями та умовами. Залучення студентів до наукових проектів у їх видовій варіативності сприяє формуванню комунікативної компетенції студентів, розвитку творчого потенціалу, їх самореалізації, сприяє накопиченню життєвого досвіду та лідерської компетентності, а також є засобом перевірки відповідності особистого досвіду потребам суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Загальноєвропейські рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / [науковий редактор українського видання доктор пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва]. – К. : Ленвіт, 2003. – 273 с.
2. Косогова О. О. Метод проектів у практиці сучасної школи / О. О. Косогова. – Х. : Вид-во «Ранок», 2010. – 144 с.
3. Олесюк О. Є. Теоретичні основи методу проектів як педагогічної технології / О. Є. Олесюк // Наукові праці : наук.-метод. журн. – Миколаїв, 2004. – Вип. 23. – С. 10–13.
4. Полат Е. С. Новые педагогические и информационные технологии в системе образования / Е. С. Полат, М. Ю. Бухаркина, М. В. Моисеева, А. Е. Петров. – Москва : Академия, 2002. – 272 с.
5. Проектна методика як ефективний засіб вивчення іноземної мови / [Електронний ресурс] / О. М. Дорофєєва. – Режим доступу : <http://naub.oa.edu.ua>
6. Сисоєва С. О. Особистісно орієнтовані педагогічні технології: метод проектів / С. О. Сисоєва // Неперервна професійна освіта: теорія і практика. – Львів, 2002. – Вип. 1(5). – С. 73–79.